

Structural Equation Modeling of Emotion Regulation based on Perceived Parenting with the Mediating Role of Memory in Children with Attention Deficit/Hyperactivity Disorder

Elnaz Rajabi¹, Mostafa Nokani^{2*}, Hamidreza Jamilian³, Mohamad Reza Alavizadeh⁴

- 1- PhD Student, Department of Psychology, Sanandaj Branch, Islamic Azad University, Sanandaj, Iran
- 2- Assistant Professor, Department of Psychiatry, Faculty of Medicine, Arak University of Medical Sciences, Arak, Iran
- 3- Professor, Department of Psychiatry, Faculty of Medicine, Arak University of Medical Sciences, Arak, Iran
- 4- Assistant Professor, Department of Sport Psychology, Institute of Clinical Sport Neuropsychology, Tehran, Iran

ARTICLE INFORMATION

ABSTRACT

Article type

Original Research

Pages: 239-253

Corresponding Author's Info

Email:

hajinokani@yahoo.com

Article history:

Received: 19/12/2024

Revised: 01/05/2025

Accepted: 06/09/2025

Published online: 20/09/2025

Keywords:

Attention deficit/hyperactivity disorder

Emotion regulation, Memory

Perceived parenting

Background and Aim: The present study aimed to model the structural equations of emotion regulation based on perceived parenting with the mediating role of memory in children with attention deficit/hyperactivity disorder. **Research Methods:** The descriptive correlational research method was structural equation modeling. The statistical population included all children aged 7 to 10 years with attention deficit/hyperactivity disorder who were referred to the child psychiatric clinic in Tehran's District 2 in 2024. According to the Krejci and Morgan table, 220 people were selected through the available sampling method. The tools of this research included Gross and John's (2003) emotion regulation, Pasquali's (2012) perceived parenting, and Pickering and Gadow's (2001) children's working memory. The data collected in this study were analyzed using the SPSS (version 23) and SmartPLS (version 20.3) software, employing both descriptive statistics (mean and standard deviation) and inferential statistics (Pearson correlation test, structural equation modeling, and partial least squares algorithm). The significance level in the tests was considered to be 0.05. **Results:** The results indicated that the overall research model fit the empirical data. The findings indicated that perceived parenting had a positive and significant effect on memory and emotion regulation. Moreover, the effect of perceived parenting on emotion regulation was positive and significant with respect to the mediating role of memory. **Discussions:** From the research findings, it can be concluded that perceived parenting and memory play a key role in predicting the emotion regulation of children with attention deficit/hyperactivity disorder, and accordingly, it seems necessary for counseling centers to pay more attention to these variables in order to improve the performance of children with attention deficit/hyperactivity disorder.

This work is published under CC BY-NC 4.0 licence. © 2022 The Authors.

How to Cite This Article: Rajabi E, Nokani M, Jamilian H, Alavizadeh MR. Structural Equation Modeling of Emotion Regulation based on Perceived Parenting with the Mediating Role of Memory in Children with Attention Deficit/Hyperactivity Disorder. *JECHE*, 6(2, 20): 239-253
DOI:10.22034/jече.6.2.239

تابستان ۱۴۰۴، دوره ۶، شماره ۲ (پیاپی ۲۰)، صفحه‌های ۲۵۳-۲۳۹

مدل‌یابی معادلات ساختاری تنظیم هیجان بر اساس والدگری ادراک‌شده با نقش میانجی حافظه در کودکان دارای اختلال نقص توجه/بیش‌فعالی

الناز رجبی^۱، مصطفی نوکنی^{۲*}، حمیدرضا جمیلیان^۳، محمدرضا علوی‌زاده^۴

۱. دانشجوی دکتری، گروه روان‌شناسی، واحد سنندج، دانشگاه آزاد اسلامی، سنندج، ایران
۲. استادیار، گروه روان‌پزشکی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی اراک، اراک، ایران
۳. استاد، گروه روان‌پزشکی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی اراک، اراک، ایران
۴. استادیار، گروه روان‌شناسی ورزشی، موسسه عصب روان‌شناسی بالینی ورزشی، تهران، ایران

چکیده

زمینه و هدف: پژوهش حاضر با هدف مدل‌یابی معادلات ساختاری تنظیم هیجان بر اساس والدگری ادراک‌شده با نقش میانجی حافظه در کودکان دارای اختلال نقص توجه/بیش‌فعالی انجام شد. **روش پژوهش:** این پژوهش از نوع توصیفی-همبستگی و بر اساس مدل‌یابی معادلات ساختاری انجام شد. جامعه آماری شامل تمامی کودکان هفت تا ده ساله مبتلا به اختلال نقص توجه/بیش‌فعالی مراجعه‌کننده به کلینیک روان‌پزشکی کودکان در منطقه دو تهران در سال‌های ۲۰۲۴ بود. بر اساس جدول کرجسی و مورگان، تعداد ۲۲۰ نفر با روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. ابزارهای این پژوهش شامل تنظیم هیجان گراس و جان (۲۰۰۳)، والدگری ادراک‌شده پاسکوالی (۲۰۱۲) و حافظه فعال کودکان پیکرینگ و گدرکول (۲۰۰۱) بود. داده‌های جمع‌آوری‌شده در این پژوهش، با استفاده از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۳ و Smart PLS نسخه ۳/۲۰ و با روش‌های آمار توصیفی (میانگین و انحراف معیار) و آمار استنباطی (آزمون همبستگی پیرسون، مدل‌سازی معادلات ساختاری و الگوریتم حداقل مربعات جزئی) تجزیه و تحلیل شد. سطح معناداری در آزمون‌ها ۰/۰۵ در نظر گرفته شد. **یافته‌ها:** نتایج حاکی از برازش مدل کلی پژوهش با داده‌های تجربی بود. یافته‌ها نشان داد که والدگری ادراک‌شده بر حافظه و تنظیم هیجان تأثیر مثبت و معنادار داشت. همچنین تأثیر والدگری ادراک‌شده با توجه به نقش میانجی حافظه بر تنظیم هیجان مثبت و معنادار بود. **نتیجه‌گیری:** از یافته‌های پژوهش می‌توان نتیجه گرفت که والدگری ادراک‌شده و حافظه، نقش کلیدی در پیش‌بینی تنظیم هیجان کودکان دارای اختلال نقص توجه/بیش‌فعالی دارند و بر همین اساس، توجه بیشتر مراکز مشاوره به این متغیرها در جهت بهبود عملکرد کودکان دارای اختلال نقص توجه/بیش‌فعالی ضروری به نظر می‌رسد.

اطلاعات مقاله

نوع مقاله: علمی-پژوهشی

صفحات: ۲۳۹-۲۵۳

اطلاعات نویسنده مسئول

ایمیل:

hajinokani@yahoo.com

سابقه مقاله

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۰۹/۲۹

تاریخ اصلاح مقاله: ۱۴۰۴/۰۲/۱۱

تاریخ پذیرش نهایی: ۱۴۰۴/۰۶/۱۵

تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۰۶/۲۹

واژگان کلیدی

تنظیم هیجان، والدگری ادراک‌شده، حافظه، اختلال نقص توجه/بیش‌فعالی

انتشار این مقاله به صورت دسترسی آزاد مطابق با CC BY-NC 4.0 صورت گرفته است.

تمامی حقوق انتشار این مقاله متعلق به نویسنده است.

شیوه استناد به این مقاله

رجبی، الناز؛ نوکنی، مصطفی؛ جمیلیان، حمیدرضا؛ علوی‌زاده، محمدرضا (۱۴۰۴). مدل‌یابی معادلات ساختاری تنظیم هیجان بر اساس والدگری ادراک‌شده با نقش میانجی حافظه در کودکان دارای اختلال نقص توجه/بیش‌فعالی. فصلنامه سلامت و آموزش در دوران کودکی، ۶(۲): ۲۳۹-۲۵۳

مقدمه

دوران کودکی، دوره بسیار حساسی است که عدم توجه به آن می‌تواند صدمات جبران‌ناپذیری به همراه داشته باشد. بر همین اساس، یکی از اختلالاتی که در این دوره کودکان از آن رنج می‌برند، اختلال نقص توجه/بیش‌فعالی^۱ است (سلیمانخان و همکاران، ۲۰۲۴). تشخیص اختلال نقص توجه/بیش‌فعالی در حال حاضر بر اساس معیار DSM-5 صورت می‌گیرد (افیر^۲، ۲۰۲۴). برای تشخیص این اختلال حداقل شش مورد از نه ملاک بی‌توجهی یا بیش‌فعالی، تکانشگری، بایستی حداقل در دو مورد جداگانه مثلاً خانه و مدرسه مشاهده شود. علائم مشاهده‌شده می‌بایست شش ماه طول بکشد و با سطح رشدی کودک مطابقت نداشته باشد و ناسازگار باشد و همچنین در عملکرد فرد اختلال وارد کرده باشد (گالرا و همکاران^۳، ۲۰۲۳). در واقع اختلال نقص توجه/بیش‌فعالی یکی از رایج‌ترین اختلالات روان‌شناختی دوران رشد است که علائم آن شامل، عدم توجه (عدم توانایی تمرکز)، بیش‌فعالی (حرکات بیش از حد که مناسب موقعیت نیست) و رفتارهای تکانشی (اعمال شتاب‌زده که در لحظه بدون فکر اتفاق می‌افتد) است (آقاچان بیک، ۲۰۲۴). کودکان مبتلا به اختلال نقص توجه/بیش‌فعالی در مدیریت هیجانی معمولاً دچار مشکل هستند؛ که این فرآیند زمینه را برای نقص در تنظیم هیجانی نیز مهیا می‌سازد (پپ و همکاران^۴، ۲۰۱۸). بر همین اساس، یکی از حوزه‌هایی که در آن کودکان و نوجوانان دارای اختلال نقص توجه/بیش‌فعالی تحت تأثیر قرار می‌گیرند، حوزه‌ی هیجان و به ویژه تنظیم هیجان^۵ است (کریستیانسن و همکاران^۶، ۲۰۱۹؛ بداقی و همکاران، ۲۰۲۴).

تنظیم هیجان یک فرآیند روان‌شناختی است که افراد از طریق آن توانایی کنترل و مدیریت احساسات و هیجان‌های خود را کسب می‌کنند (استلرن و همکاران^۷، ۲۰۲۳). زمانی که فرد در تنظیم هیجان‌های خود ناموفق باشد و یا از شیوه‌های ناکارآمد استفاده کند، موقعیت‌های هیجانی چالش‌برانگیز ممکن است در فرد، خشم و دیگر هیجان‌های منفی مثل اضطراب^۸ و افسردگی^۹ ایجاد کنند که نقش تعیین‌کننده‌ای در اختلالات برونی‌سازی دارند (گیراک، گراس و اتکین^{۱۰}، ۲۰۱۱). مطالعات نشان می‌دهد که بین جو عاطفی خانواده و راهبردهای مثبت تنظیم هیجان^{۱۱}، با نشانه‌های نارسایی توجه/بیش‌فعالی رابطه منفی و معنادار و بین راهبردهای منفی تنظیم هیجان^{۱۲} با نشانه‌های اختلال نارسایی توجه/بیش‌فعالی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد (فیروزی و همکاران، ۲۰۲۲). همچنین اسماعیل پور و محمدزاده (۲۰۲۳) در مطالعه‌ای با هدف روابط ساختاری راهبردهای شناختی تنظیم هیجان با نشانه‌های اختلالات نقص توجه-بیش‌فعالی، سلوک و نافرمانی مقابله‌ای در کودکان دبستانی، نشان دادند که برخی از راهبردهای منفی تنظیم هیجان با هر سه اختلال نقص توجه/بیش‌فعالی، سلوک و نافرمانی مقابله‌ای رابطه دارند. همچنین راهبرد تمرکز مجدد بر برنامه‌ریزی، به‌عنوان یکی از راهبردهای مثبت تنظیم شناختی هیجان با هر سه اختلال نقص توجه/بیش‌فعالی، سلوک و نافرمانی مقابله‌ای رابطه منفی داشت. این اختلال به طور قابل ملاحظه‌ای عملکرد خانواده را مختل می‌کند، به خصوص اگر خانواده فاقد حمایت‌های اجتماعی و مهارت‌های مقابله‌ای بوده و اختلال کودک نیز شدید باشد، اهمیت جایگاه خانواده بیشتر احساس خواهد شد (ژانگ و همکاران^{۱۳}، ۲۰۲۳). خانواده برای کودکان دارای اختلال نقص توجه/بیش‌فعالی، مهم‌ترین و تأثیرگذارترین جایگاه را در رشد

^۱ Attention Deficit Hyperactivity Disorder (ADHD)

^۲ Ophir, Y.

^۳ Galera, C. et al.

^۴ Yep, R. et al.

^۵ Emotion regulation

^۶ Christiansen, H. et al.

^۷ Stellern, J. et al.

^۸ Anxiety

^۹ Depression

^{۱۰} Gyurak, A., Gross, J. J., & Etkin, A.

^{۱۱} Emotion Regulation Positive Strategies

^{۱۲} Emotion Regulation Negative Strategies

^{۱۳} Zhang, Z. et al.

شخصیت افراد دارد. شیوه‌های تعامل والدین با کودکان، تأثیر شگرفی بر شکل‌گیری شخصیت و سلامت روانی و بروز برخی علائم روان‌پزشکی دارد (جامعی و زربخش، ۲۰۲۱). سبک‌های فرزندپروری^۱، به‌عنوان یک مجموعه کلی از نگرش‌های تربیتی، هدف‌ها و الگوهایی از تمرین‌های تربیتی تعریف می‌شود و فرض می‌شود که یک فضای عاطفی در ارتباط والد-فرزند خلق می‌نماید که بر اجتماعی‌شدن فرزندان از سوی والدین تأثیر می‌گذارد (لانگ و مان^۲، ۲۰۲۴) و با نیازهای هیجانی افراد در ارتباط است (بابائیان و همکاران، ۲۰۲۴). در واقع والدگری^۳ به همه کنش‌ها و رفتارهای مرتبط با تربیت کودکان گفته می‌شود (ساندرز و ترنر^۴، ۲۰۱۸) و پژوهشگران شیوه‌های مختلف والدگری را توصیف کرده‌اند، روش‌هایی که والدین با فرزندان در تعامل هستند؛ بیشتر طبقه‌بندی‌ها بر اساس ابعاد پاسخ‌گویی^۵ و مهارگری^۶ انجام شده است (کولیوند و همکاران، ۲۰۲۳). نتایج پژوهش‌ها نشان می‌دهد که کنترل بیش از حد والدین و عدم وجود رابطه محبت‌آمیز، می‌تواند در فرزندان احساسات منفی بیشتری را نسبت به رابطه با والد ایجاد کند و والدین خود را سخت‌گیر و کنترل‌گر ادراک کنند که همین امر موجب شده که رفتارهای مقابله‌ای و ناسازگارانه در آن‌ها شکل بگیرد (مک کینی و رنک^۷، ۲۰۱۱). چنانچه سبک فرزندپروری که والدین در دوران کودکی خود تجربه کرده‌اند، نامطلوب باشد، ممکن است اثرات خود را به شکل چرخه معیوبی از نسلی به نسل دیگر به صورت چرخه‌های قربانی-قربانی منتقل کند. درک مکانیسم‌های دخیل در این چرخه‌ها از جمله دلبستگی والدین به فرزند و رفتارهای فرزندپروری به خطر افتاده، بسیار مهم است (لانگوین، مارشال و کینگسلند^۸، ۲۰۲۱). همچنین، تجربیات اوایل زندگی می‌تواند بخشی از طیف بسیار منفی تا بسیار مثبت مورد بررسی قرار گیرد و هر دو رفتار فرزندپروری مثبت و منفی را می‌تواند به صورت بین نسلی بازتولید کرد (لومانسکو و همکاران^۹، ۲۰۱۷؛ تاونشنگ و همکاران^{۱۰}، ۲۰۱۶).

از سوی دیگر، برخی از مطالعات نشان داده‌اند که اختلال در کارکردهای اجرایی به ویژه حافظه فعال در دوران کودکی، پیش‌بینی‌کننده بسیاری از اختلالات در نوجوانان و بزرگسالان مبتلا به اختلال نقص توجه بیش‌فعالی به شمار می‌رود (مزا، اوینس و هینشاو^{۱۱}، ۲۰۲۱). کودکان با اختلال نقص توجه/بیش‌فعالی در به خاطر سپردن اطلاعات یا نگهداری اطلاعات در حافظه به ویژه حافظه فعال^{۱۲}، دچار مشکل هستند (آل سعد، آل جبری و آل مرزوقی^{۱۳}، ۲۰۲۱). این کودکان در فعالیت‌های مربوط به حافظه فعال به طور ضعیف عمل می‌کنند و ممکن است بی‌توجهی و رفتار مخرب که مشخصه اختلال نقص توجه بیش‌فعالی است ناشی از مشکلات حافظه فعال باشد، زیرا تکمیل کار مستلزم حفظ اهداف آن و فعالیت ذهنی مداوم است. در نتیجه، عملکرد نامناسب حافظه فعال ممکن است باعث توجه ناکافی و در نتیجه تکمیل ناموفق کارها و فعالیت‌ها شود. بنابراین، تقویت حافظه فعال می‌تواند باعث کاهش علائم مربوط به اختلال نقص توجه/بیش‌فعالی گردد (جورجیادو و همکاران، ۲۰۲۳؛ به نقل از بهبودی و همکاران، ۲۰۲۴). در مطالعه‌ای محروقی و همکاران (۲۰۲۱) دریافتند که تقویت حافظه فعال بر تنظیم شناختی هیجان مؤثر است. همچنین، شفیع و همکاران (۲۰۲۴) در مطالعه‌ای با هدف تأثیر حافظه فعال و توجه بر اختلال یادگیری خواندن با میانجی‌گری ادراک از کلاس در دانش‌آموزان، به این نتیجه رسیدند که حافظه فعال و توجه به‌طور منفی و معناداری با اختلال یادگیری خواندن کودکان مرتبط است. همچنین، بین ادراک از کلاس، بر اختلال یادگیری خواندن اثر

^۱ Parenting style

^۲ Leung, C. & Man, S. T. K.

^۳ Parenting

^۴ Sanders, M. R. & Turner, K. M.

^۵ Responsiveness

^۶ Control

^۷ Mckinney, C. & Rank, K.

^۸ Langevin, R., Marshall, C., & Kingsland, E.

^۹ Lomanowska, A. M. et al.

^{۱۰} Townshend, K. et al.

^{۱۱} Meza, J. I., Owens, E. B., & Hinshaw, S.P.

^{۱۲} Working memory

^{۱۳} Al-Saad, M. S. H., Al-Jabri, B., & Almarzouki, A. F.

منفی و معناداری مشاهده شد و نتایج مسیرهای غیرمستقیم نیز نشان داد که حافظه فعال و توجه از طریق ادراک از کلاس بر اختلال یادگیری خواندن اثر معکوس و معنادار دارد.

بنابراین، کودکان دچار اختلال نقص توجه/بیش‌فعالی در انجام کارهای روزمره خود دچار مشکل هستند (میر حسینی و همکاران، ۲۰۲۴) و انجام فعالیت‌های پژوهشی و برنامه‌های حمایتی به منظور ارتقای بهداشت روان این کودکان بیش از پیش ضرورت می‌یابد (محمدزاده و همکاران، ۲۰۲۵). همچنین، با توجه به شیوع بالای اختلال نقص توجه/بیش‌فعالی در میان کودکان و آسیب‌ها و مشکلاتی که این اختلال در سال‌های بعد کودکان همراه خود دارد، خلأ پژوهشی اساسی در زمینه بررسی روابط بین تنظیم هیجان، والدگری ادراک‌شده و حافظه در کودکان دارای اختلال نقص توجه/بیش‌فعالی وجود دارد که با بررسی دقیق این روابط بتوان راهکارهایی جهت بهبود عملکرد این افراد ارائه داد. لذا، انجام این پژوهش می‌تواند دست‌آورد‌های تلویحی مهمی برای نظام پزشکی، مراکز مشاوره و توان‌بخشی به دنبال داشته باشد. درنهایت، پژوهش حاضر با توجه به مطالب ارائه‌شده در بالا با هدف مدلیابی معادلات ساختاری تنظیم هیجان بر اساس والدگری ادراک‌شده با نقش میانجی حافظه در کودکان دارای اختلال نقص توجه/بیش‌فعالی انجام شد و فرضیه‌های زیر مورد بررسی قرار گرفت: والدگری ادراک‌شده بر تنظیم هیجان اثر مستقیم و معنادار دارد. حافظه فعال بر تنظیم هیجان اثر مستقیم و معنادار دارد. والدگری ادراک‌شده بر حافظه فعال اثر مستقیم و معنادار دارد. والدگری ادراک‌شده بر تنظیم هیجان از طریق حافظه فعال اثر غیرمستقیم و معنادار دارد.

روش پژوهش

الف) طرح پژوهش و شرکت‌کنندگان

این پژوهش از نوع توصیفی-همبستگی و بر اساس مدلیابی معادلات ساختاری انجام شد. جامعه آماری شامل تمامی کودکان هفت تا ده ساله مبتلا به اختلال نقص توجه/بیش‌فعالی مراجعه‌کننده به کلینیک روان‌پزشکی کودکان در منطقه دو تهران در سال‌های ۲۰۲۴ بود. بر اساس جدول کرجسی و مورگان، تعداد ۲۲۰ نفر با روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. از آن‌جا که حداقل حجم نمونه لازم در مدل‌های ساختاری ۲۰۰ نفر می‌باشد (هومن، ۲۰۰۵)؛ با در نظر گرفتن افت آزمودنی‌ها، ۲۴۰ پرسش‌نامه توزیع شد که به دلیل مخدوش بودن و عدم جوابدهی نامناسب به برخی از آن‌ها، تعداد پرسش‌نامه‌های مورد بررسی به ۲۲۵ عدد رسید. ملاک‌های ورود آزمودنی‌ها به پژوهش شامل دامنه سنی هفت تا ده سال، تشخیص اختلال نقص توجه/بیش‌فعالی بر اساس راهنمای تشخیصی و آماری اختلال‌های روانی، ویرایش پنجم^۱ توسط روان‌پزشک، گذشت حداقل شش ماه از تشخیص اختلال، عدم مصرف ریتالین (کودکانی که ریتالین مصرف نمی‌کردند و کودکانی که والدین آن‌ها مخالف مصرف ریتالین بودند)، داشتن رضایت‌نامه والدین، نداشتن سابقه صرع در گذشته یا در زمان مطالعه، تشنج یا آسیب به سر بود. همچنین ملاک‌های خروج از پژوهش شامل ناقص تکمیل شدن پرسش‌نامه‌ها، داشتن سایر معلولیت‌های ذهنی و حرکتی، وجود آسیب‌های شنوایی و بینایی و اختلالات رفتاری همبود مانند اختلال اوتیسم، اختلال بی‌نظمی خلقی ایدایی و نیز مایل نبودن به همکاری در امر پژوهش بود. درنهایت، این اطمینان داده شد که تمامی اطلاعات محرمانه هستند و برای امور پژوهشی مورد استفاده قرار خواهند گرفت.

ب) ابزار پژوهش

۱- پرسش‌نامه تنظیم هیجان (CERQ)^۲ (۲۰۰۳):

این پرسش‌نامه توسط گراس و جان^۳، در سال ۲۰۰۳، برای بررسی تنظیم هیجانی طراحی شده است که یک ابزار خودگزارشی شامل

^۱ Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, 5th Edition (DSM-5)

^۲ Cognitive Emotion Regulation Questionnaire

^۳ Gross, J. J. & John, O. P.

۱۰ آیتم است که دو زیرمقیاس «سرکوب هیجانی» و «ارزیابی مجدد شناختی» را اندازه گیری می کند. نمره گذاری پرسش نامه بر اساس یک طیف لیکرت هفت درجه ای از یک (کاملاً مخالفم) تا هفت (کاملاً موافقم) می باشد. دامنه نمرات از ۱۰ تا ۷۰ متغیر است. روایی سازه ابزار با روش تحلیل عاملی تأییدی، ۰/۸۱؛ ضریب آلفای کرونباخ برای ارزیابی مجدد شناختی، ۰/۷۹؛ سرکوب هیجانی، ۰/۷۳ و پایایی بازآزمایی سه ماهه برای هر دو زیرمقیاس، ۰/۶۹ به دست آمد. در پژوهش لطفی و همکاران (۲۰۱۸) برای بررسی روایی تحلیل عاملی صورت گرفته، همبستگی میان دو عامل ارزیابی مجدد شناختی و سرکوب هیجانی با کل پرسش نامه به ترتیب ۰/۸۳ و ۰/۷۲ بود. ضریب همبستگی محاسبه شده برای ارتباط میان دو عامل ارزیابی مجدد شناختی و سرکوب هیجانی با زیرمقیاس های عاطفه مثبت و منفی، نشانگان اضطرابی و افسردگی به ترتیب برابر با ۰/۴۷، ۰/۵۳، و ۰/۷۱ بود که بیانگر روایی همگرا و واگرایی این مقیاس بود. پایایی پرسش نامه نیز با روش آلفای کرونباخ برای ارزیابی مجدد، ۰/۸۰ و سرکوبی، ۰/۷۷ به دست آمد. در پژوهش حاضر نیز پایایی کل ابزار با استفاده از روش آلفای کرونباخ، ۰/۷۹ به دست آمد.

۲- پرسش نامه والدگری ادراک شده (PPQ-20)^۱ (۲۰۱۲):

این پرسش نامه توسط پاسکوالی و همکاران^۲، در سال ۲۰۱۲، تدوین شده است. هدف این پرسش نامه ارزیابی سبک های والدگری است که دارای ۲۰ گویه و دو مؤلفه پاسخ گویی و مطالبه گری می باشد. هر کدام از ۲۰ گویه را در ارتباط با پدر و مادر می توان مدنظر قرار داد. نمره گذاری بر اساس طیف لیکرت پنج درجه ای از صفر (اصلاً این گونه عمل نمی کند) تا پنج (کاملاً این گونه عمل می کند) می باشد که دامنه نمرات از صفر تا ۸۰ متغیر است. نمره های بالاتر توسط آزمودنی، به معنای وجود آن مؤلفه والدگری است. تحلیل مؤلفه های اصلی با استفاده از چرخش واریماکس ساختار دو مؤلفه پاسخ گویی و مطالبه گری نشان داد که حدود ۴۰ درصد از واریانس کل پرسش نامه را تبیین می کند. ضریب همسانی درونی برای خرده مقیاس های پاسخگویی و مطالبه گری به ترتیب ۰/۸۶ و ۰/۷۷ به دست آمد (پاسکوالی و همکاران، ۲۰۱۲). در ایران روایی و پایایی پرسش نامه در مطالعه کولیوند و همکاران (۲۰۲۳) مورد بررسی قرار گرفت. نتایج مطالعه نشان داد که پرسش نامه والدگری ادراک شده، همسانی درونی (۰/۷۲) قابل قبولی دارد. همچنین، ضریب اعتبار دونیمه سازی پرسش نامه، $r=0/68$ و ضریب بازآزمایی دو هفته ای، $r=0/81$ به دست آمد. در پژوهش حاضر نیز پایایی کل ابزار با استفاده از روش آلفای کرونباخ، ۰/۷۷ به دست آمد.

۳- پرسش نامه حافظه فعال کودکان (WMTB-C)^۳ (۲۰۰۱):

مجموعه آزمون حافظه فعال کودکان (حافیک) که عنوان آن از سرواژه «آزمون سنجش حافظه فعال برای کودکان» گرفته شده است، توسط گدرکول و همکاران^۴ در سال ۲۰۰۱ طراحی گردید. این ابزار بر پایه مدل سه مؤلفه ای بدلی و هیچ (۱۹۷۴) شامل حلقه ای واج شناسی، صفحه ای دیداری-فضایی و مجری مرکزی تدوین شده و با هدف سنجش حافظه فعال و نیز بررسی شناخت و پیشرفت کلی کودکان و نوجوانان پنج تا پانزده سال مورد استفاده قرار می گیرد (گدرکول و همکاران، ۲۰۰۱). آزمون مذکور در سال ۲۰۱۷ توسط ارجمندنیآ ترجمه، هنجاریابی و بومی سازی شد و شامل ۹ خرده آزمون است: یادآوری رقم، تطبیق لیست لغت، یادآوری لیست لغت، یادآوری هجاهای بی معنی، یادآوری مکعب، یادآوری شنیداری، حافظه ی مازها، یادآوری شمارش و یادآوری رقم به صورت معکوس. این خرده آزمون ها به طور انفرادی و در مدت زمانی حدود یک ساعت اجرا می شوند. عملکرد حلقه ای واج شناسی از طریق مجموع نمرات یادآوری رقم، تطبیق لیست لغت، یادآوری لیست لغت و یادآوری هجاهای بی معنی، عملکرد صفحه ای دیداری-فضایی از طریق نمرات یادآوری مکعب و حافظه ی مازها، و عملکرد مجری مرکزی از طریق نمرات یادآوری شنیداری، یادآوری شمارش و یادآوری رقم معکوس سنجیده می شود. پایایی بازآزمایی هر یک از خرده آزمون های

^۱ Perceptions of Parents Questionnaire-20

^۲ Pasquali, L. et al.

^۳ Working memory test battery for children

^۴ Gathercole, S. E. et al.

حافیک توسط ارجمندنیا (۲۰۲۴) با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون بررسی شد؛ بالاترین ضریب پایایی بازآزمایی (۰/۸۳) به خرده‌آزمون یادآوری شنیداری در سال‌های اول و دوم و پایین‌ترین ضریب (۰/۳۸) به همین خرده‌آزمون در سال‌های پنجم و ششم اختصاص یافت. همچنین، ارجمندنیا و سیف نراقی (۲۰۰۹) در مطالعه‌ای با استفاده از روش آلفای کرونباخ، ضریب پایایی کل ابزار را ۰/۹۵ گزارش کردند. در پژوهش حاضر نیز ضریب پایایی کل آزمون با روش آلفای کرونباخ ۰/۷۵ به دست آمد.

ج) شیوه اجرا

روند اجرای پژوهش حاضر بدین صورت بود که پس از تصویب پروپوزال و اخذ مجوزهای لازم از کمیته‌ی پژوهشی دانشگاه، نمونه‌ها شناسایی شدند. سپس با مراجعه به کلینیک‌های روان‌پزشکی کودک و هماهنگی با مسئولان مربوطه، جلسه‌ای با والدین کودکان شرکت‌کننده برگزار شد و در آن توضیحات لازم درباره‌ی اهداف پژوهش و ملاحظات اخلاقی ارائه گردید. داده‌های جمع‌آوری شده در این پژوهش با استفاده از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۳ و Smart PLS نسخه ۳/۲۰ و با روش‌های آمار توصیفی (میانگین و انحراف معیار) و آمار استنباطی (آزمون همبستگی پیرسون، مدل‌سازی معادلات ساختاری و الگوریتم حداقل مربعات جزئی) تجزیه و تحلیل شد و همچنین نرمال‌بودن داده‌ها توسط آزمون کولموگروف-اسمیرنوف^۱ مورد بررسی قرار گرفت. سطح معناداری در آزمون‌ها ۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

یافته‌های پژوهش

در این بخش، ابتدا جدول آمار توصیفی مربوط به متغیرهای جمعیت‌شناختی آورده شده و پس از آن، آزمون فرضیات تحقیق ارائه خواهد شد. در جدول (۱)، یافته‌های جمعیت‌شناختی در گروه نمونه شامل جنسیت، سطح تحصیلات پدر و رتبه تولد ارائه شده است.

جدول ۱: یافته‌های جمعیت‌شناختی مربوط به گروه نمونه

متغیر	سطح	تعداد (درصد)
جنسیت	دختر	۱۲۲ (۵۴/۲۳)
	پسر	۱۰۳ (۴۵/۷۷)
سطح تحصیلات والد پدر	کاردانی	۳۷ (۱۶/۴۴)
	کارشناسی	۱۲۴ (۵۵/۱۱)
	کارشناسی ارشد	۵۷ (۲۵/۳۳)
	دکتری	۷ (۳/۱۱)
رتبه تولد	فرزند اول خانواده	۸۶ (۳۸/۲۲)
	فرزند دوم خانواده	۹۳ (۴۱/۳۳)
	فرزند سوم و به بعد خانواده	۴۶ (۲۰/۴۴)

جدول (۱)، نشان می‌دهد که ۱۰۳ نفر (۴۵/۷۷ درصد) پسر و ۱۲۲ نفر (۵۴/۲۳ درصد) دختر بودند. از لحاظ سطح تحصیلات پدر، تعداد ۳۷ نفر (۱۶/۴۴ درصد) دارای مدرک تحصیلی کاردانی، ۱۲۴ نفر (۵۵/۱۱ درصد) کارشناسی، ۵۷ نفر (۲۵/۳۳ درصد) کارشناسی ارشد و ۷ نفر (۳/۱۱ درصد) دکتری بودند. همچنین، از لحاظ رتبه تولد در خانواده، ۸۶ نفر (۳۸/۲۲ درصد) فرزند اول خانواده، ۹۳ نفر (۴۱/۳۳ درصد) فرزند دوم خانواده و ۴۶ نفر (۲۰/۴۴ درصد) فرزند سوم و به بعد خانواده بودند.

پیش از تحلیل داده‌ها و قبل از ارزیابی الگوی پیشنهادی، مفروضه‌های استفاده از معادلات ساختاری مورد ارزیابی قرار گرفت.

^۱ Kolmogorov-Smirnov

نرمال بودن داده‌ها توسط آزمون کولموگروف-اسمیرنوف سنجش شد. همچنین، نتایج همبستگی متغیرهای پژوهش و شاخص‌های توصیفی مربوط به آن در جدول (۲) ارائه شده است.

جدول ۲: ماتریس همبستگی و شاخص‌های توصیفی مربوط به متغیرهای پژوهش

متغیر	۱	۲	۳	میانگین	انحراف استاندارد	کمینه	بیشینه
۱. تنظیم هیجان	-			۳۳/۴۵	۷/۹۰	۱۸	۵۳
۲. والدگری ادراک شده	۰/۶۴۸	-		۵۳/۱۹	۹/۸۵	۲۴	۶۳
۳. حافظه فعال	۰/۵۱۸	۰/۴۸۲	-	۸۲/۲۷	۱۱/۳۶	۴۰	۹۷

نتایج جدول (۲)، ماتریس همبستگی، میانگین و انحراف استاندارد، کمینه، بیشینه و نرمال بودن متغیرهای پژوهش را نشان می‌دهد. نتایج نشان می‌دهد که همبستگی مثبت معناداری بین تنظیم هیجان با والدگری ادراک شده ($r=0/648$)، تنظیم هیجان با حافظه فعال ($r=0/518$) و والدگری ادراک شده با حافظه فعال ($r=0/482$) وجود دارد. نرمال بودن داده‌ها در متغیر تنظیم هیجان ($0/870$) و والدگری ادراک شده ($P=0/348$)، والدگری ادراک شده ($1/80$ و $P=0/242$) و حافظه فعال ($2/07$ و $P=0/069$) از طریق آزمون کولموگروف-اسمیرنوف تأیید شد.

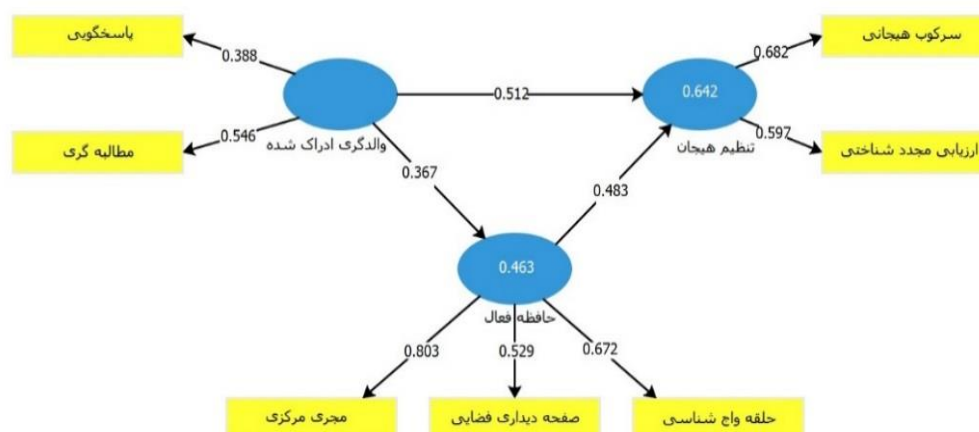
در بررسی مدل‌های بیرونی، سه معیار پایایی، روایی همگرا^۱ و روایی واگرا^۲ مورد استفاده قرار گرفت. در بخش پایایی، لازم است هم پایایی در سطح شاخص‌ها (معرف) و هم در سطح متغیرهای نهان (مکنون) بررسی شود. پایایی شاخص‌ها از طریق بارهای عاملی و پایایی متغیرهای مکنون از طریق پایایی ترکیبی^۳ سنجیده شد. در سطح شاخص، پایایی برابر با توان دوم بارهای عاملی گویه‌هاست و حداقل مقدار آن باید $0/5$ باشد؛ این بدان معناست که حداقل نصف واریانس هر شاخص توسط متغیر مکنون مربوطه تبیین شده است. بنابراین بارهای عاملی بالاتر از $0/7$ مطلوب و بارهای کمتر از $0/4$ لازم است حذف شوند. بارهای عاملی بین $0/4$ تا $0/7$ را در صورتی که حذف آن‌ها موجب افزایش روایی همگرا^۴ شود، می‌توان حذف نمود. نتایج آلفای کرونباخ، پایایی ترکیبی و میانگین واریانس استخراج شده برای متغیرهای پژوهش در جدول (۳) ارائه شده است.

جدول ۳: شاخص‌های پایایی و روایی مدل بیرونی

متغیرها	آلفای کرونباخ	پایایی ترکیبی	میانگین واریانس استخراج شده
تنظیم هیجان	۰/۷۳۰	۰/۷۵۲	۰/۶۴۴
والدگری ادراک شده	۰/۸۶۳	۰/۸۸۰	۰/۶۱۷
حافظه فعال	۰/۷۴۹	۰/۸۳۲	۰/۶۳۵

جدول (۳)، حاکی از این است که همه‌ی گویه‌های حفظ شده دارای پایایی مناسبی می‌باشند. چرا که در همه موارد سطح پایایی ترکیبی بزرگ‌تر از $0/7$ بود. با ارزیابی روایی همگرا مبتنی بر میانگین واریانس استخراج شده، مشخص شد همه‌ی مؤلفه‌ها روایی همگرایی مناسبی دارند، چرا که سطح میانگین واریانس استخراج شده در همه موارد بالاتر از $0/50$ بود. همچنین، برای ارزیابی روایی همگرا از روش فورنل و لارکر^۵ استفاده شد و مشخص گردید هر عامل بیشترین ارتباط را با سازه خود دارد.

۱ Convergent Validity
 ۲ Divergent Validity
 ۳ Composite Reliability
 ۴ Convergent Validity
 ۵ Fornell-Larcker

شکل ۱: مدل علی برازش شده تنظیم هیجان بر اساس والدگری ادراک شده با نقش میانجی حافظه در کودکان دارای اختلال نقص توجه/بیش‌فعالی به همراه ضرایب استاندارد

شکل (۱)، بارهای استاندارد شده مدل پژوهش را نشان می‌دهد. در این مطالعه تمامی روابط تنظیم هیجان بر اساس والدگری ادراک شده با نقش میانجی حافظه در کودکان دارای اختلال نقص توجه/بیش‌فعالی مراجعه کننده به کلینیک روان‌پزشکی کودکان در منطقه دو تهران معنادار می‌باشد ($p < 0/05$).

به منظور بررسی هم‌خطی بودن متغیرها، از «شاخص تحمل» و «عامل تورم واریانس» استفاده شد. همچنین، به منظور ارزیابی مدل درونی، ضرایب مسیر به همراه مقادیر t و سطح معناداری تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم در جدول (۴) ارائه شده است.

جدول ۴: شاخص‌های هم‌خطی، اثرات مستقیم و غیرمستقیم و اندازه تأثیر مدل درونی پژوهش

اثرات مستقیم	VIF	B	t	Sig	f ²
والدگری ادراک شده (تنظیم هیجان)	۱/۷۶	۰/۵۱۲	۹/۳۲۰	۰/۰۰۱	۰/۲۶۱
حافظه فعال (تنظیم هیجان)	۲/۱۰	۰/۴۸۳	۸/۴۱۱	۰/۰۰۱	۰/۱۹۷
والدگری ادراک شده (حافظه فعال)	۱/۵۳	۰/۳۶۷	۷/۸۳۲	۰/۰۰۱	۰/۱۴۲
اثرات غیر مستقیم					
والدگری ادراک شده (حافظه فعال) تنظیم هیجان		۰/۲۳۷	۵/۴۹۲	۰/۰۰۱	-

جدول (۴) به منظور بررسی هم‌خطی متغیرها، از شاخص تحمل (Tolerance) و عامل تورم واریانس (VIF) استفاده شد و همان‌طور که نتایج نشان می‌دهد، شرط عدم هم‌خطی رعایت شده است. برای ارزیابی مدل درونی نیز ضرایب مسیر و معناداری آن‌ها مورد بررسی قرار گرفت؛ این ضرایب به همراه مقادیر t و سطح معناداری اثرات مستقیم و غیرمستقیم ارائه شده است. معیار بعدی در ارزیابی مدل درونی، اندازه اثر (f^2) است که نشان‌دهنده تغییر در مقدار R^2 پس از حذف یک متغیر مکنون برون‌زا از مدل می‌باشد. نتایج نشان داد والدگری ادراک شده بر تنظیم هیجان و حافظه فعال و همچنین حافظه فعال بر تنظیم هیجان تأثیر مثبت و معنادار دارد ($p < 0/05$). همچنین، تأثیر والدگری ادراک شده بر تنظیم هیجان از طریق حافظه فعال به عنوان متغیر میانجی نیز معنادار گزارش شد ($p < 0/05$). میزان اثرات مستقیم عبارت است از: والدگری ادراک شده بر تنظیم هیجان، ۰/۵۱۲؛ والدگری ادراک شده بر حافظه فعال، ۰/۳۶۷؛ حافظه فعال بر تنظیم هیجان، ۰/۴۸۳ و میزان اثر غیرمستقیم والدگری ادراک شده بر تنظیم هیجان از طریق حافظه فعال، ۰/۲۳۷. در نهایت، برای ارزیابی دقت پیش‌بین مدل، شاخص‌های ضریب تعیین (R^2)، تناسب پیش‌بین مدل (Q^2) و ماتریس اهمیت-عملکرد در جدول (۵) ارائه شد.

جدول ۵: شاخص های R^2 و Q^2 و ماتریس اهمیت-عملکرد

متغیر	R^2	Q^2	ماتریس اهمیت-عملکرد اثر کل (اهمیت)	عملکرد
تنظیم هیجان	۰/۶۴۲	۰/۳۵۷		
والدگری ادراک شده	-	-	۰/۳۱۸	۴۷/۹۱۳
حافظه فعال	۰/۴۶۳	۰/۲۳۹	۰/۲۳۸	۵۱/۷۱۸

همان طور که نتایج جدول (۵) نشان می دهد، ضریب تعیین (R^2) برای متغیرهای تنظیم هیجان و حافظه فعال به ترتیب برابر با ۰/۶۴۲ و ۰/۴۶۳ است که نشان دهنده سطح متوسط پیش بینی مدل می باشد. همچنین، معیار ارزیابی مدل درونی Q^2 استون-گیسر^۱ که نشان دهنده تناسب پیش بین مدل است؛ در جدول ۵ ارائه شده است و مطلوب می باشد. در نهایت، تحلیل ماتریس اهمیت-عملکرد مورد ارزیابی قرار گرفت. این ماتریس تأثیرات کل مدل درونی (اهمیت) و مقادیر متوسط متغیرهای مکنون (عملکرد) را مقایسه می کند تا حوزه های پر اهمیت برای بهبود را مشخص کند. همان طور که نتایج نشان می دهد، حافظه فعال علی رغم اهمیت پایین، دارای عملکرد بالایی می باشد. در نتیجه، برای بهبود تنظیم هیجان کودکان هفت تا ده ساله دارای اختلال نقص توجه/بیش فعالی، تمرکز بیشتر بر تقویت حافظه فعال آنان توصیه می شود.

بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر با هدف مدلیابی معادلات ساختاری تنظیم هیجان بر اساس والدگری ادراک شده با نقش میانجی حافظه در کودکان دارای اختلال نقص توجه/بیش فعالی انجام شد. نتایج حاکی از اثر مثبت و معنادار والدگری ادراک شده بر تنظیم هیجان، والدگری ادراک شده بر حافظه فعال و حافظه فعال بر تنظیم هیجان بود؛ همچنین والدگری ادراک شده از طریق نقش واسطه ای حافظه فعال قادر به پیش بینی تنظیم هیجان در کودکان دارای اختلال نقص توجه/بیش فعالی بود.

نتایج تحلیل فرضیه اول نشان داد که والدگری ادراک شده به صورت مثبت و معنادار بر تنظیم هیجان اثر دارد. این یافته با نتایج جامعی و زربخش (۲۰۲۱)، لانگ و مان (۲۰۲۴) و ساندرز و ترنر (۲۰۱۸) همسو بود. در تبیین این یافته می توان اظهار کرد که والدگری ادراک شده مثبت از طریق کنترل استرس والدگری و پیشگیری از پاسخ های افراطی به رفتارهای منفی کودکان باعث کاهش چالش های منفی بین والد و فرزند و افزایش تجربه های موفق در مدیریت رفتار کودکان می شود. همچنین، از طریق کاهش تعامل منفی و استرس بین والد و فرزند، باعث افزایش تنظیم هیجان سازگار و کاهش تنظیم هیجان ناسازگار می شود (تاونشنگ و همکاران، ۲۰۱۶). در حالی که والدین سهل انگار نسبت به فرزندان خود، ابعاد آزادی و پذیرش را اعمال می کنند و فرزندان آنها حمایت بسیار زیادی را دریافت می کنند، بدون این که قوانین و محدودیت های خاصی از طرف والدین آنها اعمال شود. رفتار والدین مستبد نیز خصومت آمیز و بر اصل تنبیه استوار است. فرزندان این والدین تمایل به خشونت و خودآزاری نشان می دهند و معمولاً در روابط اجتماعی گوشه گیر و منزوی هستند و اتکا به نفس کمی دارند و احساس بی کفایتی می کنند؛ اما شیوه های والدگری ادراک شده مثبت و سبک فرزندپروری اقتدارگرا با پیامدهای تحولی مثبت همچون اعتماد به نفس و خود مختاری در سطح بالاتر، کج رفتاری کمتر و رابطه بهتر با همتابان، داشتن قدرت تصمیم گیری در جهت اهداف خود و رشد فردی رابطه دارد. همچنین، ادراک پذیرش در سبک اقتدارگر از طرف والدین، شرط لازم برای ایجاد رفتارهای خاص مانند حرمت خود و اعتماد به نفس بالا است (فتاحی و تمنایی فر، ۲۰۱۸).

نتایج تحلیل فرضیه دوم نشان داد که حافظه فعال بر تنظیم هیجان، اثر مستقیم و معنادار دارد. این یافته با نتایج بهبودی و همکاران (۲۰۲۴)، آل سعد و همکاران (۲۰۲۱) و مزا و همکاران (۲۰۲۱) همسو بود. در تبیین این یافته می‌توان بیان کرد تنظیم هیجان به دامنه وسیعی از فرآیندهای زیستی، اجتماعی و رفتاری اطلاق می‌شود که افراد به وسیله آن‌ها به هیجان‌هایی که دارند، نحوه‌ی داشتن آن‌ها، چگونگی تجارب و تظاهر هیجان‌هایشان نفوذ کرده و به صورت خودکار یا کنترل‌شده و در یک سطح هوشیار تا ناهشیار بر آن‌ها تأثیر می‌گذارند (ابراهیمی، ۲۰۱۹). هر چقدر ظرفیت حافظه فعال کودک بالا باشد به همان اندازه تنظیم هیجان نیز ارتقا پیدا می‌کند و با کاهش ظرفیت حافظه فعال، تنظیم هیجان در کودکان نیز دچار مشکل خواهد شد. نقایص کودکان در حافظه فعال می‌تواند توانایی آن‌ها را در ذخیره‌سازی و یادآوری اطلاعات مربوط به عملکرد اجتماعی تحت تأثیر قرار دهد. پس هر میزانی ظرفیت حافظه فعال در افراد افزایش پیدا کند، مهارت‌های تنظیم هیجان در آنان تغییر می‌یابد. به این معنا که منجر به کاهش راهبردهای ناسازگارانه و افزایش راهبردهای سازگارانه می‌گردد. تقویت حافظه فعال با آموزش‌های ویژه بر کنترل هیجان‌ات کودکان بیش‌فعال مؤثر است و حافظه فعال با در نظر گرفتن تجارب قبلی، تعبیر و تفسیر اطلاعات می‌تواند در انتخاب راهبردهای تنظیم هیجانی و جهت‌دهی آن برای ارائه مناسب هیجان و بروز واکنش لازم، مؤثر باشد (محروقی و همکاران، ۲۰۲۱).

نتایج تحلیل فرضیه سوم نشان داد که والدگری ادراک‌شده تأثیر مستقیم و معناداری بر حافظه فعال دارد. این یافته با نتایج لومانسکو و همکاران (۲۰۱۷) و تاونشنگ و همکاران (۲۰۱۶) همسو است. تبیین این یافته حاکی از آن است که زمانی که کودکان حمایت مناسب را از والدین خود ادراک می‌کنند، قادرند در مواجهه با مسائل به شیوه‌ای خوش‌بینانه و هدفمندتر عمل کنند، رشد فردی مطلوب‌تری داشته باشند، انعطاف‌پذیر، خوش‌بین، پیشرفت‌گرا و خودتنظیم‌کننده باشند و سرزندگی و شادابی بیشتری نشان دهند (ملک‌زاده و همکاران، ۲۰۱۴). اهمیت حافظه فعال، پژوهشگران بسیاری را در سال‌های اخیر برانگیخته تا عوامل مؤثر بر تحول این کارکردها به ویژه در دوران حساس کودکی را بررسی کنند، زیرا سال‌های اولیه کودکی دوره‌ای حساس برای رشد کارکردهای اجرایی به شمار می‌رود (پورپورا و همکاران، ۲۰۱۷). در این میان، رفتارهای دلبستگی ایمن والدین مانند گرمی، حساسیت و پاسخگویی به نیازهای کودکان، اجتناب از رفتارهای منفی نظیر کنترل‌گری و طرد را در دوران پیش‌دبستان و سال‌های اولیه دبستان تسهیل می‌کند (رگیرو، ۲۰۲۰) و در نتیجه حافظه فعال کودکان را ارتقا می‌دهد.

نتایج تحلیل فرضیه چهارم نشان داد که والدگری ادراک‌شده بر تنظیم هیجان از طریق حافظه فعال اثر غیر مستقیم و معنادار دارد. این یافته با نتایج پژوهش‌های شفیع و همکاران (۲۰۲۴) و اسماعیل‌پور و محمدزاده (۲۰۲۳) همسو بود. در تبیین این یافته می‌توان اظهار کرد که خانواده اولین کانونی است که کودک در آن قرار می‌گیرد و اعضای خانواده اولین کسانی هستند که کودک می‌تواند خود را در آینه آن‌ها بشناسد. کودک در واقع احساس ارزشمندی و تعلق خاطر را در سایه پاسخگویی و حمایت والدین می‌سازد و در صورتی که والدین غفلت‌گر یا پرخاشگر باشند، کودک احساس طرد و عدم تعلق خواهد کرد و این روابط اولیه به قدری مهم است که می‌توان گفت تأثیر فرد از سایر محیط‌ها، اغلب متأثر از فضای حاکم بر روابط والدین است (بابائیان و همکاران، ۲۰۲۴)؛ اگر این فضا برای کودک آرامش و احساس ارزشمندی به دنبال داشته باشد از طریق ارتقای تنظیم هیجان سبب بهبود کارکردهای اجرایی از جمله حافظه فعال کودک می‌شود (آل سعد و همکاران، ۲۰۲۱).

از محدودیت‌های پژوهش حاضر می‌توان به استفاده از روش همبستگی اشاره کرد که بررسی روابط علت و معلولی بین متغیرها را با محدودیت مواجه می‌سازد. همچنین، با توجه به مکان و گستره اجرای مطالعه در منطقه دو شهر تهران، تعمیم یافته‌ها به سایر گروه‌ها و شهرها نیازمند احتیاط است. بهره‌گیری از روش نمونه‌گیری در دسترس نیز یکی دیگر از محدودیت‌های اصلی پژوهش به شمار می‌رود. در زمینه پیشنهادات کاربردی، مشاوران، روان‌شناسان و پژوهشگران حوزه مطالعات کودک می‌توانند از نتایج این پژوهش برای ارتقای تنظیم هیجان کودکان دارای اختلال نقص توجه/بیش‌فعالی بهره ببرند. طراحی و تدوین برنامه‌ای مدون بر اساس متغیرهای موجود و یافته‌های پژوهش می‌تواند به کودکان دارای دشواری در تنظیم هیجان کمک کند. همچنین، طرح‌ریزی و اجرای

برنامه‌های غربالگری برای شناسایی این کودکان و ارجاع آن‌ها به کلینیک‌های روان‌شناختی و متخصصین مربوطه پیشنهاد می‌شود. در زمینه پیشنهادات پژوهشی، توصیه می‌شود در مطالعات آتی از روش نمونه‌گیری تصادفی استفاده شود و تحقیقات به صورت طولی انجام شوند. همچنین، بررسی متغیرهای مؤثر دیگر، از جمله سطح اجتماعی-اقتصادی و معیشتی خانواده‌ها، می‌تواند به تدوین برنامه‌های آموزشی گسترده و مداخلات بالینی مؤثر برای ارتقای تنظیم هیجان کودکان دارای اختلال نقص توجه/بیش‌فعالی کمک کند. افزون بر این، استفاده از روش‌های گردآوری اطلاعات متنوع مانند مصاحبه و مشاهده، امکان بررسی دقیق‌تر موضوع را فراهم کرده و نتایج آن می‌تواند با یافته‌های فعلی مقایسه شود.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

از افراد شرکت‌کننده در مطالعه، رضایت آگاهانه برای شرکت گرفته شد و این اطمینان داده شد که تمامی اطلاعات محرمانه هستند و صرفاً برای امور پژوهشی مورد استفاده قرار خواهند گرفت.

حامی مالی

این مطالعه بدون حمایت مالی سازمان یا مؤسسه خاصی انجام شده است.

سهم نویسندگان

مطالعه حاضر برگرفته از پایان‌نامه دکتری در رشته روان‌شناسی می‌باشد. همه نویسندگان سهم یکسانی در تهیه پیش‌نویس، بازبینی و اصلاح مقاله داشته‌اند.

تضاد منافع

بنابر اظهار نویسندگان در این مقاله تعارض منافع وجود ندارد.

تشکر و قدردانی

بدین وسیله از تمامی شرکت‌کنندگان در این پژوهش (کودکان هفت تا ده ساله دارای اختلال نقص توجه/بیش‌فعالی مراجعه‌کننده به کلینیک روان‌پزشکی کودکان در منطقه دو تهران همراه با والدین و معلمان آن‌ها) که صمیمانه ما را در انجام این پژوهش یاری کردند، صمیمانه تشکر و قدردانی می‌گردد.

References

- Aghajanbeik, M. (2024). The effectiveness of exercises based on multisensory strengthening of cognitive control on reducing memory and attention problems in children with attention deficit/hyperactivity disorder. *Rooyesh*, 13(2), 255-264. [Persian]. [Link](#)
- Al-Saad, M. S. H., Al-Jabri, B., & Almarzouki, A. F. (2021). A review of working memory training in the management of attention deficit hyperactivity disorder. *Frontiers in Behavioral Neuroscience*, 15, 686873. [10.3389/fnbeh.2021.686873](https://doi.org/10.3389/fnbeh.2021.686873)
- Arjomandnia, A., & Seif Naraghi, M. (2009). The effect of mental review strategy on working memory performance of dyslexic students. *Journal of Behavioral Sciences*, 3(3), 173-178. [Persian]. [Link](#)
- Babaiyan, M., Shahmoradi, S., & Naqsh, Z. (2024). The relationship between perceived parenting styles and fear of separation: The mediating role of attachment schemas and undeveloped self. *Journal of Applied Psychological Research*, 15(1), 169-188. [Persian]. [10.22059/japr.2024.362065.644674](https://doi.org/10.22059/japr.2024.362065.644674)
- Badaghi, M., Pirani, Z., & Taghvaei, D. (2024). Determining the effectiveness of cognitive-behavioral play therapy on executive functions, behavior control, and emotion regulation in students with attention-deficit/hyperactivity disorder. *Middle Eastern Journal of Disability Studies*, 14, 33-43. [Persian]. [Link](#)

- Behboodi, S. F., Arjmandnia, A. A., & Hasanzadeh, S. (2024). The effectiveness of the executive function training package (BETA) on improving attention and working memory on children with attention deficit hyperactivity disorder. *Rooyesh*, 13(8), 1-10. [Persian]. [Link](#)
- Christiansen, H., Hirsch, O., Albrecht, B., & Chavanon, M. L. (2019). Attention-deficit/hyperactivity disorder (ADHD) and emotion regulation over the life span. *Current Psychiatry Reports*, 21, 1-11. [Link](#)
- Ebrahimi, N. (2019). The effectiveness of child-specific mindfulness on emotion regulation and daily memory functions of children with learning disabilities. *New Advances in Behavioral Sciences*, 4(41), 1-19. [Persian]. [Link](#)
- Esmailpour, Kh., & Mohammadzadeh, R. (2023). Structural relationships between cognitive strategies of emotion regulation and symptoms of attention deficit hyperactivity disorder, conduct disorder and oppositional defiant disorder in elementary school children. *Journal of Modern Psychological Research*, 18(72), 21-29. [Persian]. [10.22034/jmpr.2024.17349](https://doi.org/10.22034/jmpr.2024.17349)
- Fatahi, N., & Tamnaifar, M. (2018). The relationship between parenting styles of parents and psychological well-being in children. *International Conference on Humanities and Behavioral Studies*, 8(7). [Persian]. [Link](#)
- Firouzi, R., Hossein Nezhad, A., & Zarastvand, A. (2022). The relationship between family emotional climate and cognitive emotion regulation with symptoms of attention deficit /hyperactivity disorder in students. *Exceptional Education Journal*, 2(168), 57-68. [Persian]. [Link](#)
- Gathercole, S. E., Pickering, S. J., Ambridge, B., & Wearing, H. (2004). The structure of working memory from 4 to 15 years of age. *Developmental Psychology*, 40(2), 177-190. [10.1037/0012-1649.40.2.177](https://doi.org/10.1037/0012-1649.40.2.177)
- Galera, C., Collet, O., Orri, M., Navarro, M., Castel, L., Galesne, C., et al. (2023). Prospective associations between ADHD symptoms and physical conditions from early childhood to adolescence: a population-based longitudinal study. *The Lancet Child & Adolescent Health*, 7(12), 863-874. [10.1016/S2352-4642\(23\)00226-2](https://doi.org/10.1016/S2352-4642(23)00226-2)
- Gross, J. J., & John, O. P. (2003). Individual differences in two emotion regulation processes: implications for affect, relationships, and well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 85(2), 348. [10.1037/0022-3514.85.2.348](https://doi.org/10.1037/0022-3514.85.2.348)
- Gyurak, A., Gross, J. J., & Etkin, A. (2011). Explicit and implicit emotion regulation: a dual-process framework. *Cognition and Emotion*, 25(3), 400-412. [10.1080/02699931.2010.544160](https://doi.org/10.1080/02699931.2010.544160)
- Hooman, H. (2005). Structural equation modeling using LISREL software. Tehran: Samat Press. 24. [Link](#)
- Jamei, L., & Zarbakhsh, M. R. (2021). Explaining the relationship between perceived parenting styles and obsessive symptoms: The mediating role of perfectionism. *Applied Family Therapy*, 2(2), 284-305. [Persian]. [10.22034/aftj.2022.321718.1323](https://doi.org/10.22034/aftj.2022.321718.1323)
- Kolivand, F., Nokani, M., Jamilian, H., & Mohammadi Aria, A. (2023). The psychometric properties of Persian form of perceived parenting questionnaire among Shahr-e-Rey's girl students. *Quarterly Journal of Child Mental Health*, 9(4), 1-14. [Persian]. [Link](#)
- Langevin, R., Marshall, C., & Kingsland, E. (2021). Intergenerational cycles of maltreatment: a scoping review of psychosocial risk and protective factors. *Trauma, Violence, & Abuse*, 22(4), 672-688. [10.1177/15248380251316908](https://doi.org/10.1177/15248380251316908)
- Leung, C., & Man, S. T. K. (2024). Parenting style. In F. Maggino (Ed.), *Encyclopedia of quality of life and well-being research* (pp. 4974-4977). Cham: Springer International Publishing. [10.1007/978-3-031-17299-1_2071](https://doi.org/10.1007/978-3-031-17299-1_2071)

- Lomanowska, A. M., Boivin, M., Hertzman, C., & Fleming, A. S. (2017). Parenting begets parenting: A neurobiological perspective on early adversity and the transmission of parenting styles across generations. *Neuroscience*, 342, 120-139. [10.1016/j.neuroscience.2015.09.029](https://doi.org/10.1016/j.neuroscience.2015.09.029)
- Mahrooghi, H. R., Touzandeh Jani, H., Nejat, H., & Bagherzadeh Golmakani, Z. (2021). Comparing the effectiveness of cognitive rehabilitation based on attention enhancement and cognitive rehabilitation based on working memory enhancement on cognitive emotion regulation and information processing speed of dyslexic students. *Neuropsychology*, 7(25), 73-92. [Persian]. [10.30473/clpsy.2020.52835.1544](https://doi.org/10.30473/clpsy.2020.52835.1544)
- Malekzadeh, L., Heidari, M., Pakdaman, Sh., & Tahmasian, K. (2014). The interactive relationship between perceived parenting dimensions and self-efficacy with psychological well-being in adolescents. *Family Studies*, 10(1), 113-126. [Persian]. [Link](#)
- Mckinney, C., & Rank, K. (2011). A multivariate model of parent-adolescent relationship variables in early adolescence. *Child Psychiatry & Human Development*, 42(4), 442-462. [10.1007/s10578-011-0228-3](https://doi.org/10.1007/s10578-011-0228-3)
- Meza, J. I., Owens, E. B., & Hinshaw, S. P. (2021). Childhood predictors and moderators of lifetime risk of self-harm in girls with and without attention-deficit/hyperactivity disorder. *Development and Psychopathology*, 33(4), 1351-1367. [10.1017/S0954579420000553](https://doi.org/10.1017/S0954579420000553)
- MirHoseini, M. S., Dortaj, F., Barzegar, M., & Yosefi, E. (2024). Effectiveness of serious games on attention, planning/organization and social interactions of children with ADHD. *Journal of Childhood Health and Education*, 5(3), 1-16. [Persian]. [Link](#)
- Mohamadzade, R., Hasannataj, F., & Taghipour Javan, A. A. (2025). The effectiveness of the floortime program on behavioral problems and parent-child interaction in children with attention deficit hyperactivity disorder. *Journal of Childhood Health and Education*, 5(4), 161-171. [Persian]. [Link](#)
- Mouszadeh, M., Niknam, M., & Shakiba, S. (2016). Prediction of psychological well-being based on attachment styles among the employees of Ahvaz Pipe Company. *Third National Conference of the Third Millennium and Human Sciences*. Iran: Bandar Abbas. [Persian]. [Link](#)
- Nunnally, J. C., & Bernstein, I. H. (1994), *Psychometric Theory* (3rd ed.), New York: McGraw-Hill. [Link](#)
- Ophir, Y. (2024). Reevaluating ADHD and its first-line treatment: insights from DSM-5-TR and modern approaches. *Clinical Neuropsychiatry*, 21(5), 436. [10.36131/cnflioriteditore20240507](https://doi.org/10.36131/cnflioriteditore20240507)
- Pasquali, L., Gouveia, V. V., dos Santos, W.S., da Fonsêca, P. N., de Andrade, J. M., & de Lima, T. J. S. (2012). Perceptions of parents questionnaire: evidence for a measure of parenting styles. *Paidéia*, 22(52), 155-164. [10.1590/S0103-863X2012000200002](https://doi.org/10.1590/S0103-863X2012000200002)
- Purpura, D. J., Schmitt, S. A., & Ganley, C.M. (2017). Foundations of mathematics and literacy: The role of executive functioning components. *Journal of Experimental Child Psychology*, 153, 15-34. [10.1016/j.jecp.2016.08.010](https://doi.org/10.1016/j.jecp.2016.08.010)
- Regueiro, S., Matte-Gagné, C., & Bernier, A. (2020). Patterns of growth in executive functioning during school years: Contributions of early mother-child attachment security and maternal autonomy support. *Journal of Experimental Child Psychology*, 200, 104934. [10.1016/j.jecp.2020.104934](https://doi.org/10.1016/j.jecp.2020.104934)
- Sanders, M. R., & Turner, K. M. (2018). The importance of parenting in influencing the lives of children. In M. R. Sanders & A. Morawska (Eds.). *Handbook of parenting and child development across the lifespan*, (pp. 3-26). Cham: Springer. [10.1007/978-3-319-](https://doi.org/10.1007/978-3-319-)

[94598-9_1](#)

- Shafigh, S., Bigdeli, H., & Khoyeen, F. (2024). The effect of modeling reading and attention on reading learning disorder mediated by classroom perception in students. *Rooyesh*, 12(11), 97-108. [Persian]. [Link](#)
- Soleimankhan, S., Johari Fard, R., & Hafezi, F. (2024). The effectiveness of play therapy with an attachment approach on self-regulation and resilience of students with attention deficit hyperactivity disorder in Tehran. *Journal of Childhood Health and Education*, 4(4), 103-118. [Persian]. [Link](#)
- Stellern, J., Xiao, K. B., Grennell, E., Sanches, M., Gowin, J. L., & Sloan, M. E. (2023). Emotion regulation in substance use disorders: a systematic review and meta-analysis. *Addiction (Abingdon, England)*, 118(1), 30-47. [10.1007/s10899-024-10366-8](https://doi.org/10.1007/s10899-024-10366-8)
- Townshend, K., Jordan, Z., Stephenson, M., & Tsey, K. (2016). The effectiveness of mindful parenting programs in promoting parents' and children's wellbeing: a systematic review. *JBIC Database of Systematic Reviews and Implementation Reports*, 14(3), 139 – 80. [10.11124/jbisrir-2014-1666](https://doi.org/10.11124/jbisrir-2014-1666)
- Yep, R., Soncin, S., Brien, D. C., Coe, B. C., Marin, A., & Munoz, D. P. (2018). Using an emotional saccade task to characterize executive functioning and emotion processing in attention-deficit hyperactivity disorder and bipolar disorder. *Brain and Cognition*, 124, 1-13. [Link](#)
- Zhang, Z., Li, R., Zhou, Z., Wang, P., Yang, B., & Wang, X. (2023). The effect of physical activity on quality of life and parenting stress in children with attention-deficit/hyperactivity disorder: A randomized controlled trial. *Disability and Health Journal*, 16(1), 101377. [10.1016/j.dhjo.2022.101377](https://doi.org/10.1016/j.dhjo.2022.101377)